

NORGES HØYESTERETT

Den 27. november 2018 avsa Høyesterett bestående av dommerne Utgård, Møse, Kallerud, Ringnes og Falch dom i

HR-2018-2256-A, (sak nr. 18-036844SIV-HRET), sivil sak, anke over dom:

Atlant Entreprenør SVS AS (advokat Line Wefald – til prøve)

mot

Bright rådgivende ingeniører VVS AS (advokat Hildegunn Piro – til prøve)

Bright rådgivende ingeniører elektro AS (advokat Jardar Aas)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Kallerud**: Saken gjelder hvorvidt en entreprenør kan fremme direktekrav mot to underrådgivere som var engasjert av entreprenørens avtalepart.
- (2) Våren 2011 inngikk Statsbygg som byggherre avtale med Atlant Entreprenør SVS AS (Atlant Entreprenør) som totalentreprenør om rehabilitering av deler av "Midtbygningen", som er en av universitetets bygninger på Karl Johansgate i Oslo. Kontraktssummen var på noe over 100 millioner kroner.
- (3) Før kontraktsinngåelsen mellom Statsbygg og Atlant Entreprenør tok Bright rådgivende ingeniører elektro AS (Bright Elektro) kontakt med entreprenøren med tanke på å få delta i prosjekteringen. I et brev fra Bright Elektro til Atlant Entreprenør fra desember 2010 het det at "vi under samme paraply kan håndtere arkitekt, bygg og VVS-fagene". Atlant Entreprenør ga uttrykk for interesse for et slikt tilbud.

- (4) Den 12. januar 2011 underskrev daglig leder i Bright Arkitekter AB (Bright Arkitekter) et tilbud til Atlant Entreprenør basert på NS 8402 "Alminnelige kontraktsbestemmelser for rådgivningsoppdrag honorert etter medgått tid". Det fremgår at tilbudet ble gitt "for Bright gruppen". Det var oppgitt "budsjettpriser" for de enkelte fagområdene angitt med firmanavnene "Bright Arkitekter AB", "Bright Elektro AS", "Bright Rådgivende VVS AS" (Bright VVS) og "Bright Rådgivende Ingeniører AS". Et holdingselskap hadde varierende aksjeandel i de ulike selskapene. Holdingselskapet hadde 100 prosent av aksjene i Bright Arkitekter, 50 prosent av aksjene i Bright Elektro og 12,4 prosent av aksjene i Bright VVS. Bright Arkitekter eide ikke aksjer i underentreprenørselskapene.
- (5) I mars 2011 utferdiget den daglige lederen i Bright Arkitekter et utkast til kontrakt basert på NS 8402. De daglige lederne i Atlant Entreprenør og Bright Arkitekter undertegnet kontrakten 23. mars 2011 og 3. juni 2011 som henholdsvis oppdragsgiver og rådgiver.
- (6) I blankettens trykte tekst heter det innledningsvis:
- "Av det som er tatt med i denne standarden, utelates eller forandres det som ikke passer. Nødvendige tilføyelser påføres under punkt 13."**
- (7) Under punkt 2 i kontrakten er det satt inn denne trykte teksten:
- "For denne kontrakten gjelder NS 8402 Alminnelige kontraktsbestemmelser for rådgivningsoppdrag honorert etter medgått tid, med mindre noe annet følger av bestemmelsene nedenfor."**
- (8) Innfyllingsfeltet nedenfor denne teksten ble ikke benyttet. I punkt 13 om "[e]ventuelle andre bestemmelser for oppdraget" var det fylt inn: "Ingen særbestemmelser".
- (9) I punkt 7 i kontrakten var det angitt at honoraret beregnes "[e]tter medgått tid ihht. tilbud av 12.01.2011". For øvrig har kontrakten ingen henvisninger til tilbudet.
- (10) Punkt 9 i kontrakten gjelder "[u]nderrådgivere og andre medhjelpere". Her heter det:
- "Rådgiveren skal benytte følgende underrådgivere:**
- Bright Rådgivende Ingeniører AS**
Bright VVS AS
Bright Elektro AS"
- (11) Det er de to siste firmaene som er parter i saken.
- (12) I punkt 11 i kontrakten er det tatt inn at "Bright gruppen har felles ansvarsforsikring". Før undertegning påførte den daglige lederen i Atlant Entreprenør med hånd: "Forsikring for underrådgivere gjelder direkte opp mot Atlant Entreprenør AS."
- (13) Avtalepartene – Atlant Entreprenør og Bright Arkitekter – inngikk altså en kontrakt som helt ut bygger på NS 8402. Denne standarden har ikke bestemmelser om direktekravsadgang.
- (14) Etter at kontrakten med Atlant Entreprenør var på plass inngikk Bright Arkitekter en muntlig avtale med Bright Elektro og Bright VVS. I samsvar med punkt 9 i kontrakten

med entreprenøren ble de to sistnevnte engasjert som underrådgivere for Bright Arkitekter. Det er ikke gitt nærmere opplysninger om innholdet i denne avtalen.

- (15) For så vidt gjelder rådgivning var det altså intet avtaleforhold mellom Atlant Entreprenør og de to underrådgiverne. Ved muntlig avtale engasjerte imidlertid Atlant Entreprenør Bright Elektro og Bright VVS som assisterende byggeledere innenfor sine fag. Dette ble gjort senere i byggeprosessen og kom i tillegg til oppdraget som underrådgivere for Bright Arkitekter. Også for byggelederoppdraget var betalingen etter medgått tid.
- (16) Det ble åpnet konkurs hos Bright Arkitekter 11. april 2014. Det var ikke midler i boet, og det er opplyst at bobehandlingen er avsluttet.
- (17) Atlant Entreprenør hevdet at det ble gjort feil under prosjekteringen, både av rådgiveren Bright Arkitekter og de to underrådgiverne for VVS og elektro. Fordi Bright Arkitekter gikk konkurs, rettet entreprenøren erstatningskravene direkte mot underrådgiverne.
- (18) Bright VVS og Bright Elektro bestred at de hadde begått feil. Uansett motsatte de seg at entreprenøren rettet krav direkte mot dem. De viste blant annet til at de ikke hadde noe avtaleforhold med entreprenøren.
- (19) Atlant Entreprenør reiste søksmål ved Sarpsborg tingrett mot Bright VVS og Bright Elektro med påstand om erstatning. Kravene var i overkant av henholdsvis 4,8 millioner kroner og 6,8 millioner kroner. Under saksforberedelsen bestemte tingretten at saken skulle deles slik at det ble forhandlet særskilt om Atlant Entreprenør hadde anledning til å fremme krav direkte mot underrådgiverne. Dermed ble bare dette spørsmålet behandlet i tingretten. Om det foreligger mangler, faller altså utenfor saken. Det samme gjelder eventuelle spørsmål knyttet til reklamasjon og mulig motregningsrett.
- (20) Sarpsborg tingrett avsa 9. mars 2016 dom med slik domsslutning:

"Bright Rådgivende Ingeniører Elektro AS frifinnes i søksmålet fra Atlant Entreprenør AS.

Bright Rådgivende Ingeniører VVS AS frifinnes i søksmålet fra Atlant Entreprenør AS.

Atlant Entreprenør AS betaler innen 2 – to – uker sakskostnader til

Bright Rådgivende Ingeniører Elektro AS med 251.190 – tohundreogfemtientusenett hundreognitti – kroner

Bright Rådgivende Ingeniører VVS AS med 147.000 – etthundreogførtisjuten – kroner."

- (21) For så vidt gjelder spørsmålet om direktekravsadgang etter ulovfestet rett, kom tingretten – under tvil – til at entreprenøren ikke kunne gå direkte på underrådgiverne. Retten viste blant annet til at partenes bruk av NS 8402 – som ikke har bestemmelser om direktekrav – berodde på et bevisst valg. Videre la retten vekt på at det ikke kan oppstilles noen generell ulovfestet regel om direktekravsrett. Saksforholdet her atskilte seg etter rettens oppfatning på vesentlige punkter fra det i Rt-1998-656 (Veidekke), hvor det ble god tatt direktekrav i et entrepriseforhold.

- (22) Atlant Entreprenør anket til Borgarting lagmannsrett, som 14. desember 2017 avsa dom med slik domsslutning:
- "1. Anken blir forkasta.
 2. I sakskostnader for Borgarting lagmannsrett betaler Atlant Entreprenør AS 235 280,80 – tohundreogtrettifemtusentohundreogåtti 80/100 – kroner til Bright rådgivende ingeniører elektro AS innan to veker rekna frå tidspunktet for forkynning av dommen.
 3. I sakskostnader for Borgarting lagmannsrett betaler Atlant Entreprenør AS 127 073 – eitthundreogtjuesjatusenogsyttitre – kroner til Bright rådgivende ingeniører VVS AS innan to veker rekna frå tidspunktet for forkynning av dommen."
- (23) Også lagmannsretten var i tvil om Atlant Entreprenør, på ulovfestet grunnlag, hadde rett til å kreve sitt påståtte tap dekket direkte av underrådgiverne, men retten la vekt på at de profesjonelle partene hadde valgt en standardavtale hvor det ikke er bestemmelser om direktekrav. Etter lagmannsrettens syn hadde partene oppfordring til enten å regulere spørsmålet om direktekrav i avtalen, eller å velge en av standardkontraktene som åpner for direktekrav. Lagmannsretten la – som tingretten – til grunn at det ikke gjelder noen generell direktekravsrett i entrepriseforhold. Underrådgiverne hadde etter lagmannsrettens oppfatning ikke en slik særlig stilling som underentreprenøren hadde i Veidekke-dommen. Heller ikke en avveining av partenes ulike interesser kunne gi grunnlag for et ulovfestet direktekrav. Etter lagmannsrettens oppfatning var dette, mellom profesjonelle parter som her, best egnet for avtaleregulering.
- (24) Atlant Entreprenør har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen og bevisvurderingen. Anken er begrenset til spørsmålet om Atlant Entreprenør har en ulovfestet direktekravsadgang. En tidligere anførsel om at underrådgivere var bundet på avtalegrunnlag er frafalt for Høyesterett. Saken står i samme stilling som for de tidligere instanser for så vidt gjelder det spørsmålet som skal prøves av Høyesterett.
- (25) Den ankende part – *Atlant Entreprenør SVS AS* – har i det vesentlige gjort gjeldende:
- (26) Atlant Entreprenør har rett til å fremme sitt krav direkte mot underrådgiverne. Det aksepteres at det ikke gjelder en generell adgang til å fremme direktekrav på ulovfestet grunnlag. Men det foreligger gode grunner for å tillate det i dette konkrete tilfellet.
- (27) Kravet gjøres gjeldende etter den såkalte dobbeltbegrensningsmodellen. Det innebærer at Atlant Entreprenør ikke krever mer enn selskapet kunne krevd av Bright Arkitekter, og heller ikke mer enn Bright Arkitekter kunne krevd av underrådgiverne. Dette gjør det lite betenkelig å godta direktekravsadgang.
- (28) Lagmannsretten har feilaktig lagt til grunn at manglende regulering i avtale mellom profesjonelle parter høyner terskelen for å etablere en ulovfestet direktekravsadgang.
- (29) Flere av de momentene som er tillagt vekt i rettspraksis taler for å tillate at Atlant Entreprenør kan fremme krav direkte mot underrådgiverne.

- (30) Hensynet til konsekvente regler tilsier direktekravsadgang. Situasjonen i vår sak ligger nær opp til tilfeller hvor direktekrav kan fremmes etter lov eller standardkontrakt. Innenfor entrepriseretten er det på det nærmeste etablert en generell adgang til å fremme direktekrav.
- (31) Fordi midtleddet er konkurs har Atlant Entreprenør et legitimt, aktuelt, behov for å kunne gjøre kravet gjeldende direkte mot underrådgiverne. Dette er et moment som er tillagt vekt i rettspraksis.
- (32) Underrådgiverne har ingen beskyttelsesverdig interesse i å motsette seg direktekrav. De holdes ikke ansvarlig for mer enn det Bright Arkitekter kunne krevd av dem. Avskjæres direktekravsadgangen, vil det innebære en ugrunnet fordel for underrådgiverne.
- (33) Det er etablert et kontraktslignende forhold mellom Atlant Entreprenør og underrådgiverne som tilsvarer den "særlige stilling" som Høyesterett bygget på i Veidekke-dommen. Lagmannsretten har her vurdert bevisene uriktig. Allerede ved den første henvendelsen ble det etablert kontakt direkte mellom en av underrådgiverne og entreprenøren. Gjennom hele kontraktsforløpet var det en omfattende direkte kontakt mellom Atlant Entreprenør og underrådgiverne, blant annet gjennom utstrakt møtevirksomhet og utveksling av e-poster. Også Atlant Entreprenørs tilleggsengasjement av underrådgiverne til andre oppdrag er her av betydning. Bright Arkitekter ble i realiteten satt på sidelinjen når det gjaldt underentreprenørens fagområder. Momentet om "særlig stilling", eller kontraktslignende situasjon, kan uansett ikke oppfattes som noe absolutt vilkår for direktekravsadgang. At det ble avtalt at Bright Arkitekter skulle sørge for forsikringsdekning, fratår ikke Atlant Entreprenør adgangen til å rette krav direkte mot underrådgiverne.
- (34) Atlant Entreprenør har lagt ned slik påstand:
- "I sak mot Bright rådgivende ingeniører elektro AS:**
1. **Atlant Entreprenør SVS AS kan fremme krav direkte mot Bright rådgivende ingeniører elektro AS.**
 2. **Bright rådgivende ingeniører elektro AS dømmes til å erstatte halvparten av den ankende parts kostnader for lagmannsrett og Høyesterett innen 2 – to – uker fra forkynning av denne dom.**
- I sak mot Bright rådgivende ingeniører VVS AS:**
3. **Atlant Entreprenør SVS AS kan fremme krav direkte mot Bright rådgivende ingeniører VVS AS.**
 4. **Bright rådgivende ingeniører VVS AS dømmes til å erstatte halvparten av den ankende parts kostnader for lagmannsrett og Høyesterett innen 2 – to – uker fra forkynning av denne dom."**
- (35) Ankemotpartene – *Bright rådgivende ingeniører VVS AS og Bright rådgivende ingeniører elektro AS* – har sammenfallende synspunkter. De har i det vesentlige gjort gjeldende:
- (36) Det er ikke rettslig grunnlag for å etablere en direktekravsrett i dette tilfellet. Terskelen for å supplere en avtale mellom profesjonelle parter er høy. Reelle hensyn tilsier ikke direktekravsadgang, og situasjonen er vesentlig annerledes enn i Veidekke-dommen.

- (37) Atlant Entreprenør har ikke et legitimt behov for å fremme erstatningskrav direkte mot underrådgiverne selv om midtleddet er konkurs. Kravene skulle helt ut vært dekket av forsikring. Entreprenøren har heller ingen berettiget forventning om å kunne gå direkte på andre enn avtaleparten. Kontrakten er klar, og partene har forholdt seg til den.
- (38) Direktekravsrett ville være en tilfeldig og ugrunnet fordel for Atlant Entreprenør, som da slipper å måtte fremme kravet i konkursboet med eventuell dividende som resultat. I stedet får entreprenøren i realiteten en form for konkursprivilegium – eller en sikkerhetsrett – som ikke følger av avtalen, og som oppnås uten noen rettsvernsakt.
- (39) Underrådgiverne oppnår ingen ugrunnet berikelse om direktekrav nektes. Dette er ikke annet enn en naturlig konsekvens av partenes valg av kontraktsmodell. At en kontraktspart går konkurs, er en kjent risiko.
- (40) Det foreligger ikke lovgivning som gir støtte for en direktekravsadgang i et profesjonelt entrepriseforhold som her. Domstolene bør også være varsomme med å supplere standardkontrakter som er utformet etter forhandlinger mellom bransjeorganisasjoner.
- (41) Det er ikke etablert noe kontraktslignende forhold mellom Atlant Entreprenør og underrådgiverne. Faktum i vår sak er vesensforskjellig fra situasjonen i Veidekke-dommen.
- (42) Bright VVS har lagt ned slik påstand:
- "1. Anken forkastes.
 2. Bright rådgivende ingeniører VVS AS tilkjennes sakskostnader for Høyesterett."
- (43) Bright Elektro har lagt ned slik påstand:
- "1. Anken forkastes.
 2. Bright rådgivende ingeniører elektro AS tilkjennes sakens omkostninger for Høyesterett."
- (44) *Mitt syn på saken*
- (45) *Problemstilling*
- (46) Partene er enige om at det i norsk kontraktsrett ikke er etablert en alminnelig ulovfestet direktekravsrett. Dette utgangspunktet slutter jeg meg til.
- (47) Spørsmålet er det konkrete: Kan Atlant Entreprenør – med grunnlag i domstolsskapt rett – gjøre direktekrav gjeldende mot underrådgiverne?
- (48) *Rettspraksis*
- (49) Fra nyere tid er det særlig fem høyesterettsdommer som har gitt grunnlag for en domstolsskapt direktekravsrett. Prosessfullmektigene har utførlig drøftet disse dommene, med ulik vektlegging og forståelse.

- (50) Jeg begynner med å se kort på de aktuelle dommene med tanke på hvilket grunnlag de kan gi for å godta direktekrav også i saken her.
- (51) Den første dommen av betydning er *Rt-1976-1117 (Siesta)*. Eierens av seilbåten *Siesta* engasjerte en transportør som skulle sørge for transport og sjøsetting av båten. Transportøren leide på egenhånd inn et kranselskap for å få løftet båten av transporthengeren. Båten ble skadet under løftet. Eierens forsikringssselskap trådte inn i eierens krav. Spørsmålet var om forsikringssselskapet kunne gjøre krav gjeldende direkte mot kranselskapet, til tross for at båteieren bare hadde inngått kontrakt med transportøren.
- (52) Høyesterett godtok direktekravet. Begrunnelsen er konkret og forankret i sakens faktum. Noen momenter av generell betydning kan likevel trekkes ut av domspremissene. Det ble for det første lagt vekt på at transportøren støttet direktekravet. Høyesterett lot det stå åpent om direktekravet kunne vært reist uten hensyn til transportørens holdning. Det kan altså se ut til at retten her bygget på en form for overtakelse av kontraktsposisjon. Videre er det av betydning at kranselskapet i denne saken ikke hadde noen "beskyttelsesverdige interesser" i å motsette seg et direkte krav. Høyesterett fant også støtte i lovregulering som i tilgrensende situasjoner ville gitt direktekravsadgang.
- (53) *I Rt-1981-445 (Davanger)* var spørsmålet om kjøperen av en eiendom kunne gjøre gjeldende mangelsbeføyelser mot en tidligere eier. Flertallet kom til at avtalen mellom kjøper og selger måtte forstås slik at selgeren hadde overført sine misligholdsbeføyelser mot den tidligere eieren til kjøperen. Kjøperen kunne dermed gå direkte på den opprinnelige eieren. Også i denne dommen føyes til at den opprinnelige eieren ikke hadde noen "beskyttelsesverdige interesser" i å motsette seg et direkte krav. Det nevnes også at den opprinnelige eieren ville bli sittende med en "ubegrunnet berikelse" dersom direktekrav ble nektet. Mindretallet – én dommer – bygget direktekravsadgang på "ulovfestet rett, uavhengig av transportgrunnlag". Det forhold at den opprinnelige eieren ikke hadde noen "beskyttelsesverdige interesse" i å motsette seg kravet og ville bli sittende med en "ugrunnet berikelse" om direktekrav ble nektet, sto sentralt i hennes begrunnelse.
- (54) Også i dommen inntatt i *Rt-1995-486 (Nordland)* ble et direktekrav akseptert, først og fremst ut fra en vid fortolkning av vegfraktloven. Det ble imidlertid nevnt at kravet "også" kunne bygges på "alminnelige regler om tredjemannsløfter". Avgjørelsen gir lite veiledning for saken her. Men det er grunn til å merke seg at det i denne dommen – som i *Siesta*-dommen – ser ut til å ha vært av betydning at tilfellet lå tett opp til det som ble omfattet av eksisterende lovgivning.
- (55) Avgjørelsen i *Rt-1998-656 (Veidekke)* gjaldt entrepriserett. Konkret ble saken avgjort ut fra foreldelsesregler, men den har likevel en omfattende drøftelse av direktekravsrett som er av betydelig interesse for saken her.
- (56) Et borettslag inngikk avtale med AS Moelven Brug som totalentreprenør om prosjektering og oppføring av tre boligblokker. Moelven inngikk på sin side avtale med AS Veidekke – som totalunderentreprenør – om prosjektering og oppføring av blokkene. Spørsmålet var om borettslaget kunne reise krav direkte mot Veidekke for påståtte mangler ved bygningene, til tross for at borettslaget ikke hadde inngått noen avtale med dette firmaet.
- (57) Førstvoterende redegjør innledningsvis for lovgivnings situasjonen på domstidspunktet – 1998 – og konkluderer med at det er uklart om de lovreglene som da var kommet til om

direktekrav var en lovfesting av tidligere ulovfestet rett. Videre fremholder han at til tross for at et direkte ansvar måtte antas å ha stor praktisk betydning, hadde det i bransjen "neppe vært noen fremtredende oppfatning at det generelt skulle være adgang til å reise et slikt direktekrav". Som jeg kommer tilbake til, er mitt inntrykk at dette fortsatt er situasjonen i bransjen.

- (58) I Veidekke-dommen var den aktuelle kontrakten inngått etter NS 3401. Den inneholdt ikke bestemmelser om direktekrav. På domstidspunktet var denne standarden avløst av NS 3430, som hadde bestemmelser om direktekrav. Etter den reviderte standarden ville altså borettslaget hatt adgang til å rette sitt krav direkte mot Veidekke. Det fremgår ikke direkte av dommen om det hadde betydning for resultatet at det på domstidspunktet var etablert direktekravsadgang i tilsvarende kontraktsforhold. Førstvoterende uttaler bare at den nye standarden etter hans oppfatning "sier ... lite om den adgang som uavhengig av avtale måtte eksistere i kraft av ulovfestede regler".
- (59) Høyesterett tok ikke stilling til "om det eksisterer en mer generell adgang til å reise direktekrav i entrepriseforhold". Men ut fra "de konkrete forhold i saken" godtok Høyesterett at borettslaget kunne reise krav direkte mot Veidekke.
- (60) Et av momentene som trekkes frem i vurderingen er at Moelven var innforstått med at kravet ble reist direkte mot underentreprenøren. Selv spilte Moelven en passiv rolle da manglene ble avdekket. Det ble imidlertid ikke lagt til grunn at Moelvns krav mot Veidekke var overdratt til borettslaget.
- (61) Høyesterett la "avgjørende vekt" på "den særlige stilling som Veidekke hadde under gjennomføringen av entreprisen". Av særlig betydning her ser ut til å ha vært at Veidekke hadde det totale ansvaret for prosjektering, grunnarbeider og oppføring av de tre boligblokkene. Ut fra dette "ble det rimeligvis i praksis etablert en direkte kontakt" mellom byggherren og underentreprenøren.
- (62) Den siste dommen av interesse er *HR-2018-648-A (bruktbil)*. Spørsmålet var om en kjøper av en bruktbil kunne rette krav direkte mot et bilverksted som hadde begått feil mens selgeren eide bilen. Direktekravet ble her tillatt. Høyesterett la stor vekt på at tilfellet lå nær situasjoner hvor loven har oppstilt direktekravsadgang, og at den problemstillingen saken aktualiserte syntes oversett av lovgiveren. Blant annet ut fra dette fant Høyesterett grunnlag for å supplere den aktuelle bestemmelsen i kjøpsloven med ulovfestet rett. Dommen gir også veiledning ved at den gjennomgår de reelle hensyn som gjør seg gjeldende, se avsnitt 48 følgende. De omstendighetene som der trekkes frem, kan ha betydning også på andre rettsområder. Jeg kommer tilbake til dette ved vurderingen av saken her. I dommen nevnes også, som i Veidekke-dommen, lovgivning på tilgrensende rettsfelter hvor det er åpnet for direktekrav, se avsnitt 53 følgende.
- (63) *Oppsummert* er mitt inntrykk av rettspraksis dette: Det har vært en forsiktig utvikling i retning av større aksept for direktekrav på ulovfestet grunnlag. Det er imidlertid tale om få avgjørelser over et nokså langt tidsrom fra ulike rettsområder. Argumentasjonsmønstret har felles trekk, men vel så karakteristisk er at begrunnelsene er nøye forankret i det aktuelle saksforholdet.
- (64) Veidekke-dommen er nok den dommen som tydeligst markerer en rettsutvikling, særlig fordi det der ikke bygges på noen form for overtakelse av kontraktsposisjon. Konkret

avgjør imidlertid ikke dommen mer enn at direktekrav aksepteres dersom en underentreprenør har en nærmere beskrevet "særlig stilling". Er forholdene som i Veidekke-dommen, vil det altså være grunnlag for direktekrav. Jeg er imidlertid åpen for at det etter en konkret vurdering i den enkelte sak kan ligge til rette for å godta rett til direktekrav i et videre omfang enn det som ble gjort i de tidligere dommene. Som jeg straks skal vise, kommer imidlertid ikke dette spørsmålet – etter mitt syn – på spissen i saken her.

(65) *Utviklingstrekk i lovgivningen*

(66) Den ankende part har anført at det har vært en utvikling i lovgivningen med økt rett til å gjøre gjeldende direktekrav. Dette bør få betydning i saken her, hevdes det.

(67) Det er på det rene at adgang til å fremme direktekrav er innført i en del lover de siste tiårene. Ikke sjelden ser direktekrav ut til å være tatt inn i loven for å styrke stillingen for forbrukere, privatpersoner eller sammenslutninger av privatpersoner. Men bildet er ikke entydig. I noe av lovgivningen er reglene formulert slik at direktekravsrett gjelder også i næringsforhold.

(68) Utviklingen i lovgivningen kan være et moment når domstolene skal vurdere om det er grunnlag for å videreutvikle den ulovfestede retten til direktekrav. Jeg viser her til drøftelsen i bruktbil-dommen, som blant annet viser at lovregulering både kan utvide og snevre inn rommet for domstolsskapt rett, se avsnitt 41 til 45.

(69) Utover den generelle tendensen i lovgivningen til økt aksept av direktekrav, kan jeg ikke se at det finnes lover som gir særlig støtte for løsningen av vår sak. Ingen av de eksisterende lovbestemmelsene ligger etter mitt syn så nær vårt tilfelle – et entrepriseforhold hvor alle partene er profesjonelle – at det taler for å godta direktekravsadgang. Dette atskiller saken her klart fra tilfellet i bruktbil-dommen. Også i Siesta-dommen og Nordland-dommen var som nevnt betraktninger om lovgivningen viktig.

(70) *NS-standardene*

(71) Slik jeg ser på saken, er det av betydelig interesse at bransjen selv har utarbeidet et omfattende sett av standardkontrakter. Partene i saken her benyttet som nevnt NS 8402 "Alminnelige kontraktsbestemmelser for rådgivningsoppdrag honorert etter medgått tid". Denne standarden har ikke bestemmelser om direktekrav.

(72) Av forordet fremgår blant annet at sentrale næringsorganisasjoner deltok i arbeidet med å utarbeide standarden. Den ble fastsatt i 2010 og avløste da en tidligere versjon fra 2000. Ingen av disse versjonene har bestemmelser om direktekrav. Samtidig med revisjonen av NS 8402 ble det foretatt en revisjon av NS 8401 "Alminnelige kontraktsbestemmelser for prosjekteringsoppdrag". Denne standarden har bestemmelser om direktekrav. Av forordene til begge standardene fremgår at de inngikk i en gjennomgående revisjon av kontraktsbestemmelsene om arkitekters og ingeniørers utførelse av prosjektering og rådgivning. Standardene er dermed "tilpasset nyere kontrakts- og organisasjonsformer i privat og offentlig bygg- og anleggssektor". Det jeg her har omtalt viser, etter min oppfatning, at det må ha vært et bevisst valg når det ikke ble gitt rett til å fremme direktekrav etter NS 8402.

- (73) Det finnes også en rekke andre standarder som kan brukes ved entrepriseoppdrag. Noen av dem har bestemmelser om direktekrav, andre ikke. I de standardene som har bestemmelser om direktekrav er det gjerne fastsatt nokså detaljerte regler med nærmere regulering av betingelsene for at kravet kan fremsettes. Dette ivaretar blant annet hensynet til dem et direktekrav kan rettes mot. I NS 8401 er det således fastlagt i punkt 13.6 at den prosjekterende skal innta bestemmelser i sine kontrakter med underrådgiverne om direktekravsadgangen. Forpliktelsen til å godta direktekrav skal altså kontraktsfestes også for underrådgiverne. På denne måten ivaretas den omstendighet at underrådgiverne ikke står i noe avtaleforhold til den part som kan komme til å gjøre krav gjeldende mot dem. Det er videre tatt inn bestemmelser blant annet om direktekravets omfang, om hvilke frister som gjelder med hensyn til reklamasjon og når underrådgiveren må varsles om kravet mv.
- (74) Direktekravsadgangen etter standardene er gjennomgående begrenset til tilfeller hvor det er godtgjort at kravet "ikke kan gjennomføres" mot midtleddet, eller "i høy grad er vanskeliggjort på grunn av konkurs eller annen klar insolvens", se eksempelvis punkt 13.6 i NS 8401. Ikke minst i slike situasjoner er det av betydning at kontrakten også har regler om de nærmere betingelser for om, og i hvilket omfang, et direktekrav kan gjøres gjeldende.
- (75) Det omfattende sett av detaljerte kontraktsstandarder – med ulik regulering av adgangen til å fremme direktekrav – har etter mitt syn betydning i flere retninger:
- (76) For det første er det nærliggende å trekke den slutning at bransjen selv – som da Veidekke-dommen ble avsagt i 1998 – gjennomgående fortsatt regner med at adgangen til å fremme direktekrav ikke følger av bakgrunnsretten. I alle fall kan ikke bakgrunnsretten bli ansett som så sikker at det ikke er nødvendig å kontraktsfeste den.
- (77) Dernest er det vanskelig å forstå den ulike reguleringen annerledes enn at bransjen legger til grunn at direktekrav er hensiktsmessig i noen typetilfeller, men ikke i andre. Hvis bransjen gjennomgående mente at direktekravsadgang er en god løsning, ville det formentlig vært naturlig å ta det inn i alle kontraktene. Hva som er den nærmere bakgrunnen for den ulike reguleringen, kan imidlertid være noe usikkert. Kanskje varierer begrunnelsen for ulike løsninger fra det ene typetilfellet til det andre. I vår sammenheng er dette underordnet; her er poenget at reguleringen er forskjellig, og at begge alternativer kan velges av kontraktspartene.
- (78) Jeg kommer tilbake til betydningen av standardkontraktene under vurderingen av om direktekrav skal tillates i saken her.
- (79) *Oppsummering av rettskildene*
- (80) Generelt står nok adgangen til å fremme direktekrav noe sterkere i dag enn da Veidekke-dommen ble avsagt i 1998. Men det er fortsatt ikke grunnlag for konstatere at det eksisterer noen alminnelig rett til å fremme direktekrav i entrepriseforhold. Tilfeller som faller utenfor det lov- eller avtaleregulerte må fremdeles vurderes konkret ut fra de momenter som er fremhevet i rettspraksis.
- (81) *Den konkrete vurderingen: Kan Atlant Entreprenør fremme krav overfor underrådgiverne?*

- (82) Etter den gjennomgang jeg har gjort av rettskildene og kontraktspraksis, er spørsmålet i første omgang om den rettsstilstand som etablert med Veidekke-dommen tilsier at direktekrav skal godtas i saken her.
- (83) *Sammenligning med Veidekke-dommen*
- (84) Jeg oppfatter dommen slik at det bærende for resultatet var Veidekkes "særlige stilling". Det sentrale var at firmaet – selv om det var underentreprenør – hadde overtatt byggeprosjektet, fra grunnarbeider til ferdige boligblokker.
- (85) Heller ikke i vår sak var underrådgivernes innsats ubetydelig, om en bare holder den opp mot den samlede leveransen fra Bright Arkitekter. Men sett opp mot totalprosjektet dreide underrådgivernes honorar seg om noen få prosent av kontraktssummen. Forholdene er imidlertid ikke uten videre sammenlignbare. I Veidekke-dommen gjaldt det krav fra en byggherre – et borettslag – overfor en underentreprenør som reelt sett hadde overtatt prosjektet. I saken her er det tale om krav fra en totalentreprenør overfor underrådgivere som hadde et totalansvar innenfor sine fag.
- (86) Likevel er det min oppfatning at Veidekke allerede ut fra sitt totalansvar for det store byggeprosjektet må sies å ha hatt en mer sentral stilling i forhold til kravshaveren i den saken enn underrådgiverne i saken her hadde overfor Atlant Entreprenør.
- (87) Den ankende part har pekt på at underleverandørene allerede i tilbudet var presentert med sine ytelser. Videre har de fremholdt at tilbudet var felles for alle de involverte på vegne av "Brightgruppen". Jeg er enig i at dette kan gi en indikasjon på at båndene var tette. Men da kontrakten ble inngått var forholdet klart: Bare Bright Arkitekter ble gjort til part. De øvrige angis som underrådgivere uten partsstatus.
- (88) Den ankende part har videre vist til at det var omfattende direkte kontakt mellom underrådgiverne og entreprenøren, ikke sjelden uten at midtledet var involvert. Særlig er det pekt på at det ble holdt et stort antall møter og sendt en rekke e-poster hvor bare underrådgiverne og entreprenøren var involvert. Etter mitt syn har dette liten vekt. Så vidt jeg kan se dreier det seg i det alt vesentlige om konkrete, praktiske, detaljer hvor det var naturlig å forholde seg til fagpersonene på området.
- (89) Noe av kontakten hadde nok også sammenheng med at underrådgiverne i tillegg ble engasjert som assisterende byggeledere. Dette knyttet trolig underrådgiverne nærmere til entreprenøren. Men jeg har vanskelig for å se at et slikt tilleggsoppdrag kan tillegges særlig vekt i vurderingen av om det skal tillates direktekrav i det opprinnelige kontraktsforholdet.
- (90) Av større betydning er etter mitt skjønn at når det gjaldt fakturering fulgte alle parter i det alt vesentlige kontraktens opplegg: Underentreprenørene fakturerte midtledet som viderefakturerte sin kontraktspart uten noe påslag. Det er riktig nok noen eksempler på at fakturaer ble sendt direkte fra underrådgiverne til entreprenøren. Men dette skjedde først helt mot slutten av prosjektet da det ble klart at midtledet hadde økonomiske vansker. Jeg kan ikke se at dette endrer et ellers tydelig og etablert mønster, som var i samsvar med kontraktens innretning.
- (91) Jeg legger også vekt på at Atlant Entreprenør – frem til konkursåpning – rettet alle krav mot kontraktsparten, ikke underrådgiverne. Dette gjaldt også for påberopte feil eller

mangler som gjaldt arbeid utført av underrådgiverne. I motsetning til situasjonen i Veidekke-dommen, spilte ikke den egentlige kontraktsparten noen underordnet og passiv rolle når det gjaldt kontraktsforholdene. Pågangen mot underrådgiverne kom først etter at Bright Arkitekter var konkurs.

- (92) Min konklusjon så langt er at forholdene i saken her atskiller seg nokså klart fra situasjonen i Veidekke-dommen.
- (93) Som jeg allerede har vært inne på, er dette i seg selv ikke avgjørende. Det er godt mulig at det i fravær av andre momenter kunne vært grunn til å utvide den ulovfestede direktekravsadgangen til også å omfatte et tilfelle som i saken her. Når jeg likevel har kommet til at direktekrav ikke kan tillates, skyldes det at det i vår sak – etter mitt syn – foreligger tungtveiende momenter som taler mot dette.
- (94) *Nærmere om ulovfestet bakgrunnsrett og de hensyn som gjør seg gjeldende*
- (95) En kontrakt binder bare partene, og kan som den klare hovedregel bare skape rett og plikt mellom dem. Direktekrav er et brudd på dette prinsippet, som det må det kunne gis en god begrunnelse for.
- (96) Avtalen er taus om direktekravsadgang. Taushet i en kontrakt kan nok i en del tilfeller tilsi utfylling med bakgrunnsrett. I saken her er dette, etter mitt syn, av flere grunner mindre naturlig.
- (97) For det første ville det her være tale om en utfylling som ville innebære plikter for noen som ikke er part i avtalen. Å legge plikter på andre enn avtalepartene er i seg selv så vidt uvanlig at det etablerer en høyere terskel enn hvor utfylling av kontrakten bare har betydning for partene selv.
- (98) For det andre fantes det – som jeg har vist – på avtaletidspunktet ikke en bakgrunnsrett som med noenlunde sikkerhet etablerte en direktekravsrett i et slikt tilfelle som kontrakten her gjelder.
- (99) Jeg føyer her til at en formulering i retning av at direktekrav kan tillates etter en "nærmere avveining av behovet og betenkelighetene" nok kan være nyttig for å fremheve at det er tale om en avveining av momenter. Men jeg har vanskelig for å godta at det på kontraktstidspunktet – på et slikt grunnlag – var etablert en "bakgrunnsrett" som partene kunne forholde seg til.
- (100) Dersom direktekravsrett godtas i vårt tilfelle, er det altså – slik jeg ser det – utslag av en rettsutvikling. Det er dermed ikke tale om å falle tilbake på bakgrunnsretten på kontraktstidspunktet, men å anvende en ny bakgrunnsrett som etableres gjennom dommen.
- (101) Heller ikke dette er nødvendigvis avgjørende. Som jeg allerede har gitt uttrykk for, er jeg ikke fremmed for at det kan være grunnlag for å utvide direktekravsadgangen noe gjennom domstolspraksis.
- (102) Her kommer imidlertid den neste innvendingen inn med atskillig tyngde: Partene har benyttet en standardkontrakt som ikke åpner for direktekrav, til tross for at det finnes andre standardkontrakter som har en slik uttrykkelig adgang. I denne forbindelse nevner jeg at

partenes begrunnelse for valg av standard er ukjent. Det er mulig oppgjørsmåten var styrende, men det finnes ingen konkrete opplysninger om dette. Heller ikke er det gitt noen informasjon om hvorvidt partene på kontraktstidspunktet hadde noen felles oppfatning av om det burde være adgang til å gjøre direktekrav gjeldende. Endelig fremhever jeg at det ikke er noen opplysninger om at spørsmålet om direktekravsrett ble tatt opp med underrådgiverne på kontraktstidspunktet.

- (103) Det sentrale her er imidlertid at det er tale om profesjonelle parter som må ta konsekvensene av sitt valg av kontraktsformular og eventuelle forsømmelser i den forbindelse. Jeg minner her om det jeg har gjengitt fra kontraktsformularets trykte standardtekst og den uttrykkelige påføringen av at det ikke skulle gjelde noen særbestemmelser.
- (104) Etter min oppfatning har det en betydelig egenverdi at en bransje selv tar ansvar for å utvikle hensiktsmessige, omforente og balanserte kontraktsformularer som enkelt kan benyttes av kontraktspartene. Som Veidekke-dommen viser, kan også standardkontrakter utfylles. Men domstolene bør etter mitt syn være varsomme med å gripe inn i et slikt finmasket standardisert kontraktssystem, i alle fall når det på alle sider dreier seg om profesjonelle parter som må forutsettes å kunne ivareta sine interesser. Etableres direktekravsrett her vil det innebære at en standardkontrakt suppleres for å avhjelpe en velkjent risiko – at kontraktspartneren går konkurs – som profesjonelle parter enkelt kunne avtalt seg bort fra.
- (105) Videre kan jeg ikke se bort fra at innslag av domstolsskapt rett i et kontraktsforhold basert på en slik standardkontrakt som er brukt her kan skape ubalanse og utilsiktede konsekvenser. Som jeg har påvist, har standardkontraktene ikke bare bestemmelser om direktekravsadgang; de regulerer også forhold som varsling av den som kan bli utsatt for et direktekrav, notoritet og frister. Dette er spørsmål som er lite egnet for regulering gjennom domstolsskapt rett. Jeg nevner også at – i motsetning til situasjonen i Veidekke-dommen – er den benyttede standardkontrakten i saken her ikke revidert i tiden etter kontraktsinngåelsen.
- (106) Som jeg har vært inne på, finnes det en del lover som åpner for direktekravsadgang. Men i motsetning til situasjonen i de dommene jeg har vist til, ligger ikke vårt tilfelle så nær opp til det lovregulerte at det i seg selv taler for den samme regel. Det ville altså ikke gi en mer konsekvent regulering om det i vårt tilfelle ble åpnet for direktekrav.
- (107) Endelig legger jeg vekt på at det ikke foreligger noen avgjørende reelle hensyn som likevel tilsier at entreprenøren tillates å rette krav direkte mot underrådgiverne.
- (108) Jeg peker her særlig på at etter punkt 6.2 i den standardkontrakten som ble benyttet hadde Bright Arkitekter plikt til å tegne en forsikring som dekket hele selskapets erstatningsansvar innenfor nærmere angitte grenser. Forsikring var et forhold Atlant Entreprenør var opptatt av, jf. det jeg innledningsvis nevnte om tilføyelsen med hånd på dette punkt i kontraktsblanketten. Slik saken er opplyst for Høyesterett, er det usikkert om Bright Arkitekter tegnet forsikring i samsvar med kontrakten. Videre er det uklart hvorfor Atlant Entreprenør i tilfelle ikke oppnådde noen utbetaling fra forsikringsselskapet. Dette er imidlertid uten betydning for vurderingen. Poenget er at dersom forsikring ble tegnet som den skulle ville den gitt dekning for entreprenørens krav. Forsikringsbeviset skulle etter kontrakten legges frem for Atlant Entreprenør for kontroll. Generelt vil det altså ikke

være noe påtrengende behov for å tillate direktekrav dersom bestemmelsene i standardkontrakten overholdes.

- (109) I rettspraksis er det, som nevnt, i flere tilfeller lagt vekt på om det ville innebære en tilfeldig fordel dersom direktekrav ble avskåret. Dette hensynet gjør seg i noen grad gjeldende også her. Forutsatt at underrådgiverne har begått erstatningsbetingende feil, kan det virke lite rimelig om de slipper ansvar fordi deres avtalepart har gått konkurs. Resultatet er imidlertid et utslag av den kontraktsmodellen de profesjonelle partene har valgt, og dette hensynet veier ikke opp de andre momentene jeg har pekt på.
- (110) *Konklusjon*
- (111) Atlant Entreprenør tillates ikke å fremme direktekrav mot Bright VVS og Bright Elektro. Dette er i samsvar med lagmannsrettens resultat og anken forkastes.
- (112) Selv om anken ikke har ført frem, bør ikke sakskostnader tilkjennes for noen instanser, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd. Saken har reist tvilsomme spørsmål og den ankende part hadde grunn til å se rettens avgjørelse.
- (113) Jeg stemmer for denne

DOM :

1. Anken forkastes.
 2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instanser.
- (114) Dommer **Falch**: Jeg har kommet til at anken fører frem.
- (115) Jeg har et annet syn enn førstvoterende både på betydningen av den avtalen som er inngått, på hvilken ulovfestet regel som gjelder for adgangen til å fremsette direktekravene, og på den konkrete vurderingen.
- (116) Jeg ser først på betydningen av *avtalen*.
- (117) Som førstvoterende har vist, inneholder avtalen mellom Atlant Entreprenør og Bright Arkitekter ingen regel om at Atlant Entreprenør skal ha – eller ikke skal ha – adgang til å fremsette krav direkte mot Bright Arkitekters underrådgivere. Heller ikke NS 8402, som er gjort til en del av avtalen, inneholder noen slik regel.
- (118) Det er heller ikke holdepunkter for at partene på avtaletidspunktet hadde en felles oppfatning om at slike direktekrav skulle være avskåret. Jeg mener i den forbindelse at det ikke kan trekkes slutninger fra at partene brukte NS 8402 fremfor for eksempel NS 8401, som inneholder en slik direktekravsregel. Bakgrunnen for valget synes å ha vært at partene ble enige om at vederlaget skulle ytes etter medgått tid, noe NS 8402 regulerer. NS 8401 derimot, regulerer oppdrag på fast pris.
- (119) Når avtalen på denne måten er taus, må saken avgjøres etter ulovfestete regler. Situasjonen er som den var i Veidekke-dommen, Rt-1998-656. Også der var avtalen taus, og partene hadde brukt en Norsk Standard som ikke inneholdt regler om direktekravsadgang.

Spørsmålet var da, for å bruke Høyesteretts formulering, om direktekravsadgangen eksisterer "uavhengig av avtale [...] i kraft av ulovfestede regler".

- (120) Jeg går så over til å se på hva som følger av de ulovfestede reglene, som jeg i det følgende omtaler som de kontraktsrettslige *bakgrunnsreglene*.
- (121) Slike bakgrunnsregler blir til i et samspill mellom lovgivningen, rettspraksis, kontraktspraksis og rettsvitenskapen. I Veidekke-dommen bygget Høyesterett på slike kilder og kom til at byggherren, på grunn av "den særlige stilling" underentreprenøren hadde under gjennomføringen av entreprisen, kunne fremsette krav direkte mot underentreprenøren. Samtidig ble det holdt åpent hva som ellers fulgte av ulovfestede regler.
- (122) I de 20 årene som senere har gått, har det skjedd en viss utvikling både i kontraktspraksis på entreprisområdet og i lovgivningen mer generelt. Jeg viser her til førstvoterendes gjennomgang. Tendensen har gått i retning av økt utbredelse av adgangen til å fremsette krav direkte mot andre enn medkontrahtenten.
- (123) Tendensen er den samme i rettspraksis, selv om det bare er avsagt én høyesterettsdom etter 1998, bruktbil-dommen i HR-2018-648-A. Den fastslo at ulovfestet bakgrunnsrett ga direktekravsadgang i et tilfelle som lå nær kjøpslovens regler om direktekrav. Kravet ble fastslått etter en nærmere avveining av de involverte partenes interesser, se dommens avsnitt 48 til 58.
- (124) Også nyere rettsvitenskap bygger på at det eksisterer en ulovfestet regel som – etter en nærmere konkret vurdering – gir adgang til å fremsette direktekrav mot et tidligere kontraktsledd. Jeg viser her særlig til Tørum, *Direktekrav*, 2007, side 369, Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, 2011, side 827, Lilleholt, *Kontraktsrett og obligasjonsrett*, 2017, side 386 og Haaskjold, *Obligasjonsrett*, 2017, side 270. Forfatterne formulerer regelen ganske likt. Tørum konstaterer at det ikke kan oppstilles et "prinsipp" om direkte misligholdskrav, men "et slags utgangspunkt" om at et slikt krav kan fremsettes i de typetilfellene som ligger tett opp til en lovregel som gir slik adgang. Han fortsetter:
- "Utenfor disse tilfellene må det derimot foretas til dels inngående analyser av behovet for og betenkelighetene med direkte misligholdskrav i det aktuelle typetilfellet."**
- (125) Det samme synes å være lagt til grunn på entreprisområdet spesielt. Jeg viser til Arvesen, Marthinussen og Giverholt, *Kommentarer til NS 8406*, 2014, side 423, hvor det fremgår at adgangen til å fremsette direktekrav, slik dette er nedfelt i andre entreprisstandarder, "er [...] å anse som alminnelig entrepriserett", og dermed får anvendelse selv om spørsmålet ikke er regulert i vedkommende standard. Dette indikerer at bransjen bygger på at slike direktekrav ikke er utelukket selv om avtalen mangler positiv hjemmel.
- (126) For egen del legger jeg til at eksistensen av ulovfestet bakgrunnsrett kan være nyttig, også for profesjonelle parter. Særlig gjelder det i kontraktskjeder som det her dreier seg om, hvor avtalen i første ledd ikke uten videre binder i neste ledd. Dertil kommer at på entreprisområdet vil partenes formål med avtalen i neste ledd som regel være å oppfylle avtalen i første ledd. En balansert bakgrunnsregel kan derfor fylle et behov som ikke enkelt fylles i hver avtale isolert sett.

- (127) På denne bakgrunn mener jeg at rettsstillingen på entreprisområdet kan oppsummeres slik: Dersom skyldneren har hatt en "særlig stilling" under utførelsen av kravshaverens oppdrag, slik Høyesterett fant var tilfellet i Veidekke-dommen, kan direktekrav fremsettes etter den såkalte dobbeltbegrensningsmodellen. Men direktekrav er ikke utelukket selv om dette kriteriet ikke er oppfylt. I så fall må det gjøres en nærmere avveining av behovet og betenkelighetene. Slik mener jeg rettsstillingen også var da avtalene ble inngått i 2011.
- (128) Jeg går så over til å *bedømme saksforholdet* opp mot denne regelen.
- (129) Det er mange likheter mellom den stillingen underrådgiverne Bright Elektro og Bright VVS hadde ved utførelsen av Atlant Entreprenørs entrepris, og den stilling Veidekke hadde i Veidekke-dommen. Alle Bright-selskapene ga felles tilbud til Atlant Entreprenør. Selv om bare Bright Arkitekter ble kontraktspart, viser avtalen til det felles pristilbudet og beskriver underrådgiverne.
- (130) I oppfylingsfasen hadde underrådgiverne omfattende direkte kontakt med Atlant Entreprenør, og mitt inntrykk av bevisene er at Bright-selskapene – innenfor sine respektive fag – i praksis leverte prosjekteringstjenestene direkte til Atlant Entreprenør. Dertil kommer at underrådgiverne ble direkte engasjert av Atlant Entreprenør som assisterende byggeledere, og at Bright Elektro selv fremsatte et vederlagskrav direkte mot Atlant Entreprenør da Bright Arkitekter fikk økonomiske vanskeligheter.
- (131) Jeg er likevel enig med førstvoterende i at Veidekkes stilling i Veidekke-dommen nok var mer omfattende enn underrådgivernes stilling var her. I Veidekke-dommen synes midtleddet i praksis å ha blitt skjøvet nærmest helt ut. Det skjedde ikke her, hvor fakturaene, reklamasjonene og den øvrige formelle kommunikasjonen stort sett gikk via Bright Arkitekter frem til konkursen.
- (132) Når jeg likevel mener at Atlant Entreprenør kan fremsette sine krav direkte mot underrådgiverne, skyldes det derfor at jeg mener at en bredere avveining av behovet og betenkelighetene tilsier det.
- (133) Her peker jeg først på at jeg ikke kan følge førstvoterende når han i denne sammenheng legger vekt på at partenes avtale er taus, og at de brukte en standardkontrakt uten direktekravsadgang. Etter min mening har slike omstendigheter betydning for spørsmålet om bakgrunnsretten *får anvendelse*, noe jeg tok stilling til innledningsvis, men ikke for spørsmålet om hva bakgrunnsretten *går ut på*, og heller ikke ved avveiningen av de interesser som gjør seg gjeldende. Dette mener jeg følger av den rettspraksis og de andre kildene jeg har vist til.
- (134) I dette tilfellet gikk midtleddet konkurs, noe som ikke var tilfellet i Veidekke-dommen. Kravshaverens *behov* for å kunne fremsette kravet direkte, er gjennomgående størst ved konkurs. I Veidekke-dommen er det understreket at direktekrav i entreprisforhold "må antas å ha stor praktisk betydning, f eks i tilfeller der hovedentreprenøren ikke er søkegod". Dette understrekes også av at de NS-standardene som har regler om direktekrav, blant andre den nevnte NS 8401, begrenser kravet til de tilfellene midtleddet er konkurs eller klart insolvent.
- (135) Behovet reduseres imidlertid her av at midtleddet, Bright Arkitekter, hadde påtatt seg en forsikringsplikt. I den grad forsikring var tegnet, kunne derfor Atlant Entreprenør fremsette

sine krav mot forsikringsselskapet, som på sin side i utgangspunktet kunne tre inn i Bright Arkitekters stilling og kreve regress fra Bright Elektro og Bright VVS, jf. Rt-1997-1029, Mofrakt. Men særlig det siste gjør at jeg på den andre siden ikke ser noen *betenkeligheter* ved å tillate Atlant Entreprenør å fremsette kravene direkte mot Bright-selskapene, uten å måtte gå veien om forsikringsselskapet. Bright Elektro og Bright VVS måtte i alle tilfelle være forberedt på å forsvare seg mot de samme kravene.

- (136) Også oppgjørstekniske og prosessøkonomiske hensyn støtter etter min mening adgangen til direktekrav her. Avgjørelsen av om de leverte prosjekteringstjenestene er mangelfulle og ansvarsbetingende, vil best treffes i en sak hvor Bright Elektro og Bright VVS – som påstås å være de egentlige ansvarlige – deltar direkte. Momentet er fremhevet i bruktbil-dommen avsnitt 51, hvor det heter at "[v]ed direktekravsadgang kan kravet dessuten rettes dit det hører hjemme, og dermed være ressursbesparende". Dette mener jeg har særlig vekt her, fordi de påstått mangelfulle tjenestene i praksis ble levert direkte fra henholdsvis Bright Elektro og Bright VVS til Atlant Entreprenør, og da for å oppfylle Bright Arkitekters forpliktelse.
- (137) Avslutningsvis peker jeg på at hensynet til midtleddet i dette tilfellet verken trekker i den ene eller andre retningen. Bright Arkitekters konkursbo har ikke fremsatt noe konkurrerende krav mot Bright Elektro og Bright VVS, og det er opplyst at bobehandlingen er avsluttet.
- (138) Jeg er på denne bakgrunn kommet til at Atlant Entreprenør har rett til å fremsette sine erstatningskrav direkte mot Bright Elektro og Bright VVS. Kravene er begrenset til de sistnevnte selskapenes respektive ansvar overfor Bright Arkitekter. Dette innebærer at Bright Elektro og Bright VVS har alle sine innsigelser i behold, bortsett fra den at Atlant Entreprenør er avskåret fra å fremsette kravet direkte.
- (139) Jeg stemmer for at anken fører frem.
- (140) Dommer **Ringnes:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Falch.
- (141) Dommer **Møse:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Kallerud.
- (142) Dommar **Utgård:** Det same.
- (143) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instanser.

Riktig utskrift bekreftes: